

Muhafazakarlık arttıkça kadın istihdamı düşüyor

08/03/2011 Akşam

Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ayşe Buğra'nın araştırmasına göre Türkiye'de kadın istihdamındaki düşüşün en önemli nedeni muhafazakarlık. Buğra: 'Çocuğa kadın bakar' ve 'kadın işe girerse taciz edilir' varsayımları bu zihniyetin göstergesi

Röportaj: Burcu BULUT

Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde Prof. Dr. Ayşe Buğra tarafından yürütülen 'Türkiye'de Kadın İstihdamı' konulu araştırma raporunun sonuçları çarpıcı. 2009 yılında İstanbul, Kayseri, Gaziantep, Sinop ve Denizli illerinde kamu çalışanları, işçi ve işveren temsilcileri, Sivil Toplum Kuruluşu (STK) çalışanlarıyla yapılan yüz yüze görüşmelere dayanan rapor üzerine konuştuğumuz Prof. Dr. Buğra, muhafazakarlığın kadın istihdamını iki kanaldan etkilediğini düşünüyor. 'Taciz ve Kreş.' Prof. Dr. Ayşe Buğra'nın AKŞAM'a özel yanıtları şöyle:

- Hazırladığınız araştırmada Türkiye'de kadın istihdamı konusunda İstanbul, Kayseri, Gaziantep, Denizli ve Sinop'u baz almışsınız. Neden bu kentler?

Bu iller, kadın istihdam oranının ortalamanın üstünde ve altında olduğu iller. Sinop mesela yatırımın çok gelişmemiş, ekonominin canlı olmadığı bir il olmasına rağmen kadın istihdamı ülke ortalamasının üstünde. Buna karşılık Gaziantep ve Kayseri'de de ekonomik canlılığa ve sanayideki gelişmeye rağmen kadın istihdam oranı çok düşük. Farklılıkların sebeplerini öğrenmek istedik.

- Peki bu farklılıkların sebepleri ne?

Kültürel muhafazakarlığın ve bunun getirdiği tutum ve davranışların rolü olduğunu söylemek mümkün. Bunun yanında erkek iş gücü arzının fazla olduğu yerlerde kadınların ikinci plana atılması da söz konusu. Mesela göç alan illerde yeterli kol gücü bulunduğu için kadın işgücüne olan talep de çok fazla olmuyor. Bu farklılıklar bize bir şeyler söylüyor ama asıl görülmesi gereken resim, bütün toplumda bazı özelliklerin tekrarlanması.

- Hangi özellikler bunlar?

Biri çalışma hayatının niteliğiyle ilgili. Çalışma koşulları o kadar ağır ki! Kadınların koşullara adapte olması çok zor. Ayrıca genel bir emek fazlası var ve ucuz kadın emeğine rağbet fazla değil. Bir de muhafazakarlık olgusu var. Sadece muhafazakarlık deyip geçmemek lazım. Muhafazakarlığın hangi kanallardan kadın istihdamını etkilediğini tespit etmek önemli. Çalışmamızda bunu belirlemeye çalıştık.

- Nasıl bir sonuç elde ettiniz?

Muhafazakarlığın kadın istihdamını iki kanaldan etkilediğini söyleyebilirim. 'Taciz' ve 'kreş'. 'Kadınlar niye çalışmıyor' sorusuna cevap ararken konuştuğumuz kişiler, cümlelerinin bir yerinde mutlaka taciz kelimesini kullanılıyordu.

- Sizce taciz niye bu kadar yaygın?

Nedenini kadınlarla erkeklerin bir arada yaşamaya alışık olmamasına bağlayabileceğimizi düşündüm. Bu da muhafazakarlıkla ilgili bir durum. Erkekler kadınlarla ilişkilerinde cinsel göndermelerde bulunabiliyor, kadınlar da kendilerini koruyamıyor.

'ÇOCUĞA KADIN BAKAR!'

Muhafazakarlığın ikinci tezahürü ise sosyal politika kanalıya gerçekleşiyor. 'Kadın çocuklara bakar' varsayımıyla sosyal politika önlemleri biçimleniyor. Kreş olmadığı için kadınlar çalışmıyorlar. Sosyal politika önlemlerinin çoğu 'kadınlar evde oturur' düşüncesiyle hazırlanmış.

- Mesela?

Mesela yaşlıların ve engellilerin bakımı için aileye yapılan sosyal transferler. Böyle bir sosyal politika uygulamasında kim bakacak yaşlıya? Tabii ki kadın. STK'lar bile evde çalışmanın üzerinde duruyorlar.

EN MUHAFAZAKAR KAYSERİ

- 'Kadının yeri evdir' anlayışı en çok hangi ilde kendini gösteriyor?

Özellikle Kayseri'de bu çok belirgin. Ama görüştüğüm illerin hepsinde güler yüzlü bir muhafazakarlık hakim. 'Günahtır', 'ahlaksızlıktır' gibi sert bir dille konuşmuyorlar. Kadınlar bu durumu aşmak için maalesef savaşmak zorundalar.

- Türkiye'deki muhafazakarlık anlayışını nasıl tanımlarsınız?

'Kadınlar ve erkekler arasında doğal bir iş bölümü vardır ve bu sosyal hayatta kendini tekrarlar.' Gerçekten de sahaya çıktığımız zaman muhafazakarlaşma kendini hemen hissettiriyor, bazı cemaatler çok güçleniyor. Nesnel olarak 'bu böyledir' diyemiyorsunuz belki, ama algımanın gerçek olduğu muhakkak. Mesela Gaziantep'te herkes 'eskiden kadınlar çalışırdı, kadınları okutup da çalıştırmamak moda oldu' diyor. Üstelik bu tespit, 2008 yılında Dünya Bankası'nın gerçekleştirdiği istatistiklerle de kısmen örtüşüyor. Bu oturup düşünülmesi gereken bir durum değil mi?

- İstanbul'daki durum nedir?

Muhafazakar anlayış İstanbul'da da var. İstanbul'da iş olanağı daha fazla olabilir ama kadına bakış açısı Kayseri, Gaziantep ya da Denizli'den çok da farklı değil. İstanbul'da yapılmış araştırmalar, evden uzak yabancı bir muhitte daha düzgün bir işte çalışmak yerine, kayıt dışı, merdiven altı atölyelerde, evde, bir akrabanın yanında çok düşük ücretlerde çalışmayı tercih eden kadınların olduğunu gösteriyor. Çünkü uzakta, dışarıda, yabancılarla çalışmaları hala kabul edilmiyor.

SİYASAL İSLAM YÜKSELİNCE

Türkiye'de farklılık ve eşitlik konusunun çok iyi anlaşılması lazım. Mesela hükümetin en yüksek kademesinden şöyle açıklamalar geliyor: 'Kadınlar erkeklerle eşit olamaz çünkü onlar farklılar' İşte bu muhafazakar görüşün tipik bir ifadesi. Neden? Çünkü eşitliğin tersini farklılık olarak görüyorlar. Halbuki eşitliğin tersi eşitsizliktir. Farklılıkları dikkate almaz, farklılıkları görerek politika üretmezseniz, eşitliği zaten sağlayamazsınız. Bu düşünce yapısı sadece üst düzey politikacılarda değil kadın örgütlerinde de var.

- En yüksek kademedeki gelen bu açıklama toplumu etkiliyor tabii

Tabii ki bir şekilde topluma yansır. Türkiye, dünyada kadın istihdam oranının en düşük olduğu ülkelerden biri. Kadın istihdam oranı şehirlerde yüzde 20'nin altına düşebiliyor. Oysaki 1980'lerde Türkiye ile dünya ülkelerini kıyasladığınızda büyük bir fark olmadığını

görürsünüz. Yıllar içinde diğer ülkelerde bu durum hızla düzeliirken, Türkiye'de hiçbir değişiklik olmadığını hatta bilakis istihdam oranında azalma olduğunu görmek son derece üzücü.

- 1980 sonrası Türkiye'de kadın istihdamındaki gerilemenin temel nedeni ne?

Türkiye'de 1980 sonrası tarım hayatı önemini yitirdi. Tarımdan çıkan iş gücü şehirde iş bulamadı. Siyasi İslamın yükselişi ve muhafazakarlaşmayla durum daha da kötüleşti. Başka türlü bir siyasi ideoloji hakim olsaydı, bu durumun sosyal politika alanına yansımaları farklı olabilirdi. Ekonomik ve kültürel gelişim Türkiye'yi bu noktaya getirdi.

Türkiye geriledi

İspanya, İtalya, Portekiz, Türkiye ve Yunanistan arasında 1970'te çalışan kadın sayısı en fazla ülke Türkiye iken, 2008'de kadının işgücüne katılım oranı en düşük ülke yine Türkiye.

KADIN KOTASI ŞART

- Bugün kadın istihdamının artırılması için neler yapılabilir?

Kültürel anlayışın ve zihniyet dünyasının dönüşmesi lazım. Kültürel değerleri, ayrı yaşayan kadın-erkek portresini sorgulamak gerek. Mesela sayıları artan kız meslek liselerinden bahsediliyor ve bazı kadın dernekleri bu uygulamayı destekliyor. Halbuki eğitimde ayrılmaya giderseniz, toplumda zaten var olan ayrışmayı pekiştirirsiniz. Ve bu durum çalışma hayatında kadınlar ve erkeklerin bir arada bulunması zorlaştırır. Kota konusu da çok önemli. Özellikle kamu sektöründe çalışan kadınlar için kota belirlenmeli. Belki de en önemlisi kreş sorunu. Belediye kreşleri açılmalı ve bu kreşler yaşanılan yere yakın olmalı. Bu sorunlar çözümlenmeden kadınlar çalışma hayatı içinde var olamazlar.

ONUN ADI FARKLILIK DEĞİL EŞİTSİZLİK

Prof. Dr. Ayşe Buğra'nın araştırmasında Türkiye, dünyada kadın istihdam oranının en düşük olduğu ülkelerden biri.

Buğra 'Hükümetin en yüksek kademesinden 'Kadınla erkek eşit olamaz, farklıdır' açıklaması yapıyor. Bu da tipik muhafazakarlık belirtisi. Halbuki eşitliğin tersi farklılık değil eşitsizlik' diyor. Buğra'ya göre kız meslek liseleri gibi kadını erkeği iş yaşamında ayrıştırıcı uygulamalardan vazgeçilmeli.